

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Teze diplomové práce

**Analýza trhu se zemědělsko-potravinářskými
komoditami v ČR**

Bc. Michaela Švandová

Souhrn

Předmětem diplomové práce „Analýza trhu se zemědělsko-potravinářskými komoditami v České republice“ je analýza současného vývoje trhu s komoditou pšenice v České republice v letech 2000 až 2014. Dále je v práci zpracováno formování trhů a vývoj ceny v rámci komoditní vertikály pšenice. Hlavním cílem této diplomové práce je analýza obchodu s komoditou pšenice v České republice a v Německu včetně prognózy budoucího vývoje produkce pšenice prostřednictvím trendové funkce. První část je zaměřena na vývoj produkce v České republice. Současně s vývojem je provedena charakteristika, členění druhů pšenice a posouzení jejich nejvhodnějších podmínek pro pěstování. Dále je porovnána produkce pšenice v České republice s vybraným státem v Evropě. Ve druhé části navazuje metodická část práce, kde jsou podrobně popsány ekonomické časové řady, indexní analýza a proveden obecný ekonometrický model vývozu pšenice. Poslední část je věnována vymezení komoditní vertikály pšenice a analýza vývoje ceny. V práci jsou poté shromážděny podkladová data produkce a obchodu s komoditou pšenice nejen v České republice, ale i vybraného státu, která jsou následně porovnávána a vyhodnocena. V závěru celé práce jsou zaznamenány trendové funkce časových řad a provedena předpověď budoucího vývoje produkce s komoditou pšenice ve vybraných letech.

Klíčová slova: pšenice, ukazatele jakosti, produkce, spotřeba, export, import, časová řada, trend, cena, obchod

Cíl práce a metodika

Cílem této diplomové práce je analýza obchodu s komoditou pšenice v České republice. V práci je použita indexní analýza, která vyjadřuje změny v čase. Pro pravděpodobný budoucí vývoj pšenice je použita analýza časových řad prostřednictvím trendových funkcí.

V kapitole vlastní práce jsou vymezeny charakteristiky komoditní vertikály pšenice s následnou analýzou vývoje ceny v komoditní vertikále. Další částí práce je sledovaný vývoj obchodu s komoditou pšenice v České republice a v Německu na základě

shromáždění podkladových dat v letech 1995 až 2014. Poslední částí je prognóza budoucího vývoje obchodu s komoditou pšenice pomocí analýzy časových řad.

Rešerše diplomové práce je zpracována na základě vybrané literatury s přispěním internetových zdrojů. Pro regresní analýzu byla použita data z Českého statistického úřadu a z databáze Eurostatu.

Úvod

Mezi významné procesy ovlivňující vývoj celé společnosti patří nyní vznikající globalizace celého agrárního sektoru. Dochází k významným změnám spojených s výrobou, následným zpracováním i konečnou distribucí. Tradiční úloha zemědělství byla vždy spojována se zajištěním dostatečného množství potravin pro obyvatelstvo. V současné době se zemědělství dostává do rozsáhlejšího segmentu zemědělské prvovýroby. Je to dáno tím, že se rozšiřují trhy a zvyšuje se možnost zpracování těchto produktů. Zároveň se zvyšuje konkurence a boj o trhy.

Důležitou složkou je důsledné plánování a řízení celého vnitřního trhu. Zahraniční obchod se zemědělskými produkty rostlinné a živočišné výroby je závislý na každoroční produkci. Množství vyprodukované komodity pšenice v České republice je ovlivněno mnoha faktory. Při pěstování těchto komodit se musí zohlednit vhodné klimatické podmínky a následná možnost zpracování těchto komodit v potravinářském průmyslu k výrobě potravin. Dalším faktorem je rozloha zemědělské půdy, velikost osevní plochy a výnosy z těchto ploch. Každý stát v Evropské unii má tyto podmínky jiné a proto i výkyvy produkce komodity pšenice jsou rozdílné. Výhodu mají státy s obrovskou rozlohou, kde absorpce vlivů počasí je snadněji eliminována.

Česká republika v rámci agrární politiky musí respektovat jako člen Evropského společenství určité závazky a jednotnou obchodní politiku na společném trhu. Významnou úlohu v oblasti agrární politiky v České republice, její plánování, rozvoj a strategické řízení má Ministerstvo zemědělství a Státní zemědělský intervenční fond. Tyto instituce se podílí na obchodech tuzemských i zahraničních.

Závěr

Tato práce měla za cíl analyzovat současný vývoj trhu s komoditou pšenice v České republice za období let 2000 až 2014. Zaměřili jsme se na zpracování formování trhů a vývoje ceny v rámci komoditní vertikály. Snahou bylo vyhodnotit analýzu vývoje obchodu s komoditou pšenice, vyhodnotit budoucí vývoj na základě prováděných analýz. Efektivní fungování trhů je především spojení vazeb výrobce a zpracovatele. Rozšiřování trhů musí být v souladu s nabídkou a poptávkou v rámci cenové analýzy.

Produkce pšenice je významným ukazatelem v rámci celého státu. Je to jedna z rozhodujících obilovin v České republice, která tvoří asi pětinu obchodu se zemědělskými produkty. Největší podíl na těchto obchodech s obilovinami tvoří pšenice. Význam pšenice díky své výživové hodnotě zůstává i nadále velmi vysoký. Cílem by mělo být vytváření příznivějšího prostředí pro všechny stupně komoditní vertikály, tj. zemědělci, sklady obilí a zpracovatelé pro koncové spotřebitele se zaměřením na postupné zvyšování domácí spotřeby. Česká republika je soběstačná v oblasti rostlinné výroby, ale díky strukturálním změnám v našem zemědělství dochází ke ztrátě soběstačnosti v produktech živočišné výroby.

Z důvodu klimatických změn je potřeba v České republice vytvářet rezervy v zásobách této komodity. Trh s obilovinami je cenově nestabilní a Česká republika v rámci Evropské unie nemá žádný regulační nástroj. U produkce pšenice dochází mezi jednotlivými roky k výrazným výkyvům, které jsou způsobeny nepředvídatelnými vlivy. U většiny případů se jedná o srážkový nebo teplotní deficit v určitém období. Z hlediska dlouhodobého však můžeme říci, že úroveň produkce dle časového horizontu má stabilní či mírně stoupající hladinu, přestože dochází ke snižování osevních ploch.

V další části naší práce jsme porovnávali produkci komodity pšenice v České republice s produkcí v Německu. Produkce pšenice v České republice je stabilnější s výraznějšími poklesy v letech 2003 a 2012. V roce 2002 byla Česká republika zasažena povodněmi a v roce 2012 bylo poškozeno cca 21 % ploch, téměř 280 000 ha plochy, které vedlo ke snížení výnosů o cca 40 %.

Následující částí práce byla analýza produkce pšenice v České republice. K vyhodnocení jsme zvolili regresní analýzu produkce pšenice v České republice i v Německu, sledování vývoje proměnných a jejich stacionaritu. Pomocí časových řad se nám podařilo vypočítat v software Gretl výsledné modely, které zkoumající vzájemnou závislost vývoje produkce v závislosti na vývoji ceny, výnosů a plochy. Na základě modelů byla ověřena přímá souvislost mezi nárůstem ceny, výnosů, osevních ploch a produkcí. Jestliže byla zvýšená cena o jednu jednotku, tak se zároveň zvýšila i produkce, pokud byl zvýšen hektarový výnos o jednu jednotku, došlo také ke zvýšení produkce.

Závěrem vlastní práce byla předpověď prognózy budoucího vývoje produkce pšenice v České republice a v Německu v letech 2013 až 2014, kterou jsme následně porovnávali se skutečnou produkcí. Výsledná předpověď byla téměř shodná se skutečnou produkcí v České republice i v Německu.

Seznam použité literatury

1. Blažková, I., Chmelíková, G., Analýza cenových relací v komoditní vertikále. In: Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Region v rozvoji společnosti, 2010, ISBN 978-80-7375-435-8
2. Hindls, R., Hronová, S., Novák, I., Metody statistické analýzy pro ekonomy, Praha, Management Press, 2000, ISBN: 80-7261-013-9
3. prof. Ing. Josef Artl, CSc., Ing. Markéta Artlová, Ph.D., Ekonomické časové řady, Professional Publishing, Praha, ISBN: 978-80-86946-85-6
4. Zimolka, J., Prof., Ing., CSc., a kolektiv, Pšenice – pěstování, hodnocení a užití zrna, 2005, Praha: Nakladatelství Profí Press, s.r.o., ISBN: 80-86726-09-6
5. <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/koncepce-a-strategie/strategie-pro-rust.html> [cit. 2014-11-08]
6. http://agris.cz/Content/files/main_files/62/140453/KREN_96.pdf [cit. 2014-11-08]
7. http://www.agroserver.cz/userfiles/file/publikace/rv/SVZ_Obiloviny_2013.pdf [cit. 2014-11-08]